

Sport en bewegen als middel in het jeugd- en onderwijsbeleid

Sport en bewegen als middel in het jeugd- en onderwijsbeleid kan op twee manieren worden benaderd. De eerste is door te bekijken wat sport en bewegen betekent voor de ontwikkeling en onderwijsprestaties van alle jeugdigen. Denk hierbij aan sport- en beweegaanbod op school, tijdens of na schooltijd, gebaseerd op de gedachte dat dit bijdraagt aan schoolprestaties. De tweede manier is door te bekijken wat sport en bewegen betekent voor een specifieke groep jeugdigen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om naschoolse sportinterventies voor leerlingen met leer- of gedragsproblemen, of het stimuleren van sporten op een sportvereniging als onderdeel van een jeugdhulptraject.

De relatie tussen sport en bewegen, en de ontwikkeling en onderwijsprestaties van jeugdigen

- Verschillende studies tonen een verband aan tussen sport- en beweeggedrag van jeugdigen en vaardigheden of kenmerken die als positief worden gezien voor de ontwikkeling van deze jeugdigen.
- Jeugdigen die sporten en bewegen presteren beter op school dan jeugdigen die niet of weinig sporten en bewegen (1;2).
- Sportdeelname op 18 jarige leeftijd vergroot de kans op sociale participatie op 30 jarige leeftijd (3);
- Kwetsbare jeugdigen die sporten en bewegen hebben meer zelfvertrouwen dan kwetsbare jeugdigen die niet sporten (4).

Bij de hierboven genoemde relaties is nog onduidelijk of sporten en bewegen de verklaring is voor de schoolprestaties, het zelfvertrouwen en de sociale participatie, of dat ook andere factoren een rol spelen. Wat we wel weten is het volgende:

- Door te sporten en bewegen kunnen jeugdigen bepaalde vaardigheden, zoals impulscontrole, concentratievermogen (5) en motorische vaardigheden ontwikkelen (6). Van deze vaardigheden is bekend dat zij belangrijk zijn voor de persoonlijke ontwikkeling en schoolprestaties (7, 8, 9, 10). Indirect kan sporten en bewegen hierdoor bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling en de onderwijsprestaties van alle jeugdigen (11). Er zijn echter wel specifieke condities of sportvormen nodig om de ontwikkeling van deze vaardigheden te stimuleren (5; 9). Voorbeelden van deze condities worden genoemd bij 2 Kritische succesfactoren.

Van specifieke sport- en beweeginterventies gericht op jeugd met problemen in het opgroeien weten we op basis van onderzoek het volgende:

- Als sport- en beweeginterventies voor jeugdigen met sociaal-emotionele of sociaalpsychologische problemen voldoen aan een aantal voorwaarden, dan is de kans groot dat deze een positieve invloed hebben op het welbevinden van deze jeugdigen (12). Deze voorwaarden worden toegelicht bij 2 Kritische succesfactoren.
- Deelname aan vechtsporten kan worden gebruikt als middel voor agressieregulatie en persoonlijke ontwikkeling van jeugdigen met gedragsproblemen (13). Het lijkt er echter op dat het niet de vechtsport zelf is, maar de manier van lesgeven die zorgt voor agressieregulatie en persoonlijke ontwikkeling. Vanwege het specifieke karakter van vechtsporten en het risico van het aanwakken van agressie bij sommige vechtsporten (14), is de begeleiding hier nog belangrijker dan bij andere sporten.
- Op Britse scholen zijn sportprojecten voor leerlingen met leerproblemen die als resultaat hebben dat de deelnemende leerlingen minder frequent uit de klas worden gestuurd en minder negatief gedrag vertonen (15).

Kritische succesfactoren voor sport en bewegen als middel in het jeugd- en onderwijsbeleid

De kans dat sport- en beweeginterventies gericht op de sociale- en emotionele ontwikkeling van jeugd hun doel bereiken wordt groter onder een aantal voorwaarden. Dit zijn onder andere:

- Een motivatiegericht klimaat, klimaat dat is gericht op de persoonlijke ontwikkeling van de jeugd en op plezier (16);
- Sportleiders die succeservaringen kunnen creëren tijdens het sporten (17);
- Aandacht voor de ontwikkeling van vaardigheden die ook relevant en bruikbaar zijn buiten de sport, zoals zelfregulatieve vaardigheden en doorzettingsvermogen (18, 19);
- Betrokkenheid van het sociale netwerk van de jeugd, zoals de ouders. Dit vergroot ook de kans op structurele sportdeelname (20);
- Aansluiting van de sport- en beweegactiviteiten bij de wensen en de mogelijkheden van de jeugd;
- Jeugd verantwoordelijkheden geven. Denk bijvoorbeeld aan het zelf organiseren van een activiteit;
- Inspelen op trends. Voorbeeld: freerunning.
- Aansluiten bij de leefwereld van de jeugd. Denk hier aan gaming en bewegen: er zijn diverse beweegactiviteiten die gebruik maken van gaming.

Succesvolle sport- en beweeginterventies (voor een positieve ontwikkeling en verbetering van schoolprestaties van jeugd)

In figuur 1 is een inschatting te zien van de beleidsdoelstellingen binnen het jeugd- en onderwijsdomein waar sporten en bewegen in potentie een middel voor is. De beleidsdoelstellingen zijn geselecteerd naar aanleiding van gesprekken met de gemeente Amsterdam en de beschikbare literatuur. De inschattingen in de tabel zijn gebaseerd op de ons bekende literatuur. Op sommige terreinen is verdiepend literatuur- of interventieonderzoek nodig om meer gefundeerde uitspraken te doen. In de laatste kolom van de tabel zijn sport- en beweeginterventies opgenomen die het bereiken van de betreffende beleidsdoelstellingen als (neven)doel hebben. Na de tabel worden de interventies toegelicht.

Gebaseerd op de literatuur gaan we ervan uit dat, mits onder de juiste voorwaarden, sporten en bewegen kan worden ingezet als middel voor de persoonlijke ontwikkeling en onderwijsprestaties van de jeugd, ook bij jeugdigen met leer- en/of gedragsproblemen. Bij het verzorgen van deze voorwaarden zou een Buurtsportcoach met een achtergrond in de jeugdsector een belangrijke rol kunnen spelen.

Deze factsheet is opgesteld door het NISB en het Verwey-Jonker Instituut, in samenwerking met de gemeente Amsterdam. Voor meer achtergrond informatie over het nut en noodzaak van deze factsheet verwijzen wij graag naar de algemene inleiding die te vinden is achter op de bijbehorende rapportmap.

Sport en bewegen als middel in het jeugd- en onderwijsbeleid

Sport en bewegen als middel

in het jeugd- en onderwijsbeleid

•Sportkanjerclub (erkend)

Omschrijving: Het doel is om kinderen die sociaal en/of motorisch minder vaardig zijn en daardoor mogelijk buiten de groep staan, via specifieke begeleiding en activiteiten, passend sportaanbod te bieden. *Doelgroep: De einddoelgroep is in te delen naar 3 subdoelgroepen.*

Het zijn kinderen in de leeftijd van 6-12 jaar en mogelijk ook 12-16 jaar (aangepaste versie);

- kinderen met een kleine achterstand
- kinderen met een gedrag of ontwikkelingsstoornis
- kinderen met een grote gedrag of ontwikkelingsstoornis | **Info: www.sportkanjerclub.nl**

•Beweegkriebels (erkend)

Omschrijving: Verhogen van de mogelijkheden tot spelenderwijs bewegen en actieve leefstijl bij jonge kinderen (0-4 jaar) in de voor-schoolse periode, om een bijdrage te leveren aan, plezierbeleving aan bewegen en spelen, preventie van overgewicht op jonge leeftijd, een goede motorische, sociale, emotionele en cognitieve ontwikkeling en ontwikkeling van een positieve beweegattitude.

Doelgroep: Kinderen van 0-4 jaar. | Info: www.beweegkriebels.nl

•Peuterspel (erkend)

Omschrijving: Peuterspel draagt zorg voor een structureel en gevarieerd spel- en beweegaanbod tijdens de opvang en thuis. Het is bedoeld voor kinderen van 2,5 tot en met 4 jaar. De interventie zorgt via begeleiding en coaching van de pedagogische medewerk(st)er van peuterspeelzaal c.q. het kinderdagverblijf en het informeren / adviseren van ouders voor een gevarieerd en veilig beweegaanbod.

Hierdoor ontwikkelingen kinderen mototisch goed. Doelgroep: Peuters. | **Info: www.geldersesportfederatie.nl**

•Beweegdiploma

Omschrijving: Te weinig of slecht bewegen kan op latere leeftijd problemen veroorzaken. Peuters en kleuters leren door deze interventie de basisbeginselen van bewegen. Op een gymclub, in samenwerking met buitenschoolse opvang en het basisonderwijs.

Doelgroep: Kinderen van 2-6 jaar. | Info: www.gymsport.nl

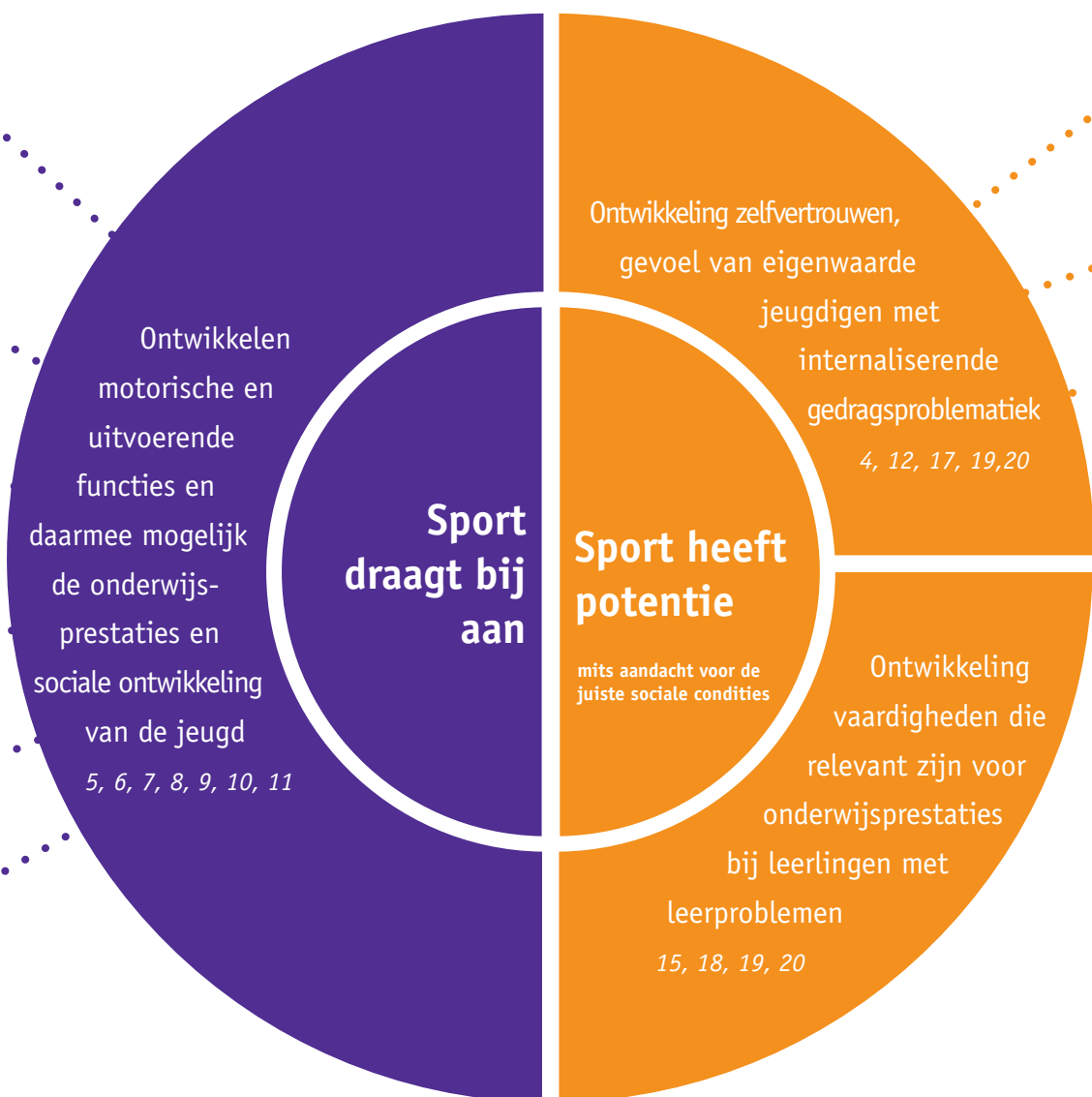
•Taaldans en rekendans

Omschrijving: Al dansend leren kinderen werken aan taal- en rekenkundige begrippen. Daar bovenop wordt gewerkt aan specifiek taal-aanbod en rekenaanbod. *Doelgroep: Peuters en kleuters. | Info: **Er zijn diverse aanbieders van taal- en rekendans***

•De klas beweegt

Omschrijving: Het doel is om zowel kinderen als hun sociale omgeving de natuurlijke drang tot bewegen te laten (her)ontdekken en te bestendigen. Het primaire doel hierbij is dat de relatiesystemen rond het kind proactief worden in het kind daadwerkelijk te ondersteunen in het ontwikkelen van een dagelijks duurzaam beweegpatroon. De secundaire doelen zijn het ontwikkelen van diverse gezondheidsvaardigheden als basis voor een gezonde leefstijl. *Doelgroep: De einddoelgroep is alle leerlingen in alle groepen van het primair onderwijs (regulier en speciaal onderwijs). Deze einddoelgroep is nader op te splitsen in o.a. kinderen van ongeletterden, kinderen met overgewicht, kinderen met een minimaal dagelijks bewegingspatroon, kinderen met leer- en gedragsstoornissen en met een verstandelijke beperking. |*

Info: www.beweeg.nl

•Sport Zorgt (erkend)

Omschrijving: Een grote groep jongeren binnen de jeugdhulpverlening kan niet meekomen in regulier sportaanbod. Verschillende onderliggende, vaak zich in gedrag uitende problemen liggen hieraan ten grondslag. Sport Zorgt creëert voor deze groep sportaanbod waardoor ze met de juiste begeleiding van specifiek geschoolde vechtsportdocenten deel kunnen nemen aan sportactiviteiten.

Doelgroep: De primaire doelgroep bestaat uit jongeren (8 – 21 jaar) uit het speciaal onderwijs en de jeugdhulpverlening.

Info: www.vechtsportenmaatschappij.nl

•Judo in de zorg (erkend)

Omschrijving: Judo in de zorg biedt kinderen voor wie sportparticipatie geen vanzelfsprekendheid is, een mogelijkheid om te bewegen en te sporten. De kern van Judo in de zorg is dat het primair gericht is op gedragsverandering (bijvoorbeeld als onderdeel van een behandelplan). Bovendien biedt de interventie een zinvolle en vooral leuke vrijetijdsbesteding en een manier om meer en structureel te bewegen. *Doelgroep: Kinderen en jeugd in de leeftijd van vier tot achttien jaar. | Info: www.jbn.nl*

•SportMpower (erkend)

Omschrijving: SportMpower is een naschools project dat sport en loopbaantraining voor jongeren combineert. Het project is gericht op vmbo-leerlingen met een verhoogd risico op uitval van school, gedragsproblemen en/of een ongezonde leefstijl. Doel van Sport-Mpower is het vergroten van de kansen van jongeren en het stimuleren van de loopbaanmogelijkheden. *Doelgroep: De doelgroep van SportMpower zijn leerlingen in het 3e of 4e leerjaar van het vmbo (+/- 14/15 jaar oud), die een verhoogd risico lopen op voortijdig schoolverlaten (slechte schoolresultaten, veel verzuim, slechte motivatie). | Info: www.kennispraktijk.nl*

•Sport It (erkend)

Omschrijving: Door middel van sport een bijdrage leveren aan het voorkomen van voortijdig schooluitval bij overbelaste jongeren van 12 tot en met 23 jaar die de verbinding met onderwijs en arbeid dreigen te verliezen of al hebben verloren.

Doelgroep: Jongeren van 12 tot en met 23 jaar die de verbinding met onderwijs en arbeid dreigen te verliezen of al hebben verloren. Het gaat om jongeren die zich bevinden bij specifieke onderwijsinstellingen, welzijnsinstellingen en zorginstellingen. | Info: www.sportit.nl

•Coach Actief

Omschrijving: Coach Actief is een programma gericht op de competentieontwikkeling bij risicojongeren en op het terugdringen van overlast en het vergroten van participatie in de wijk of buurt. De implementatie kent een integrale benadering. Het is een samenwerkingsverband tussen gemeente, woningcoöperaties, bedrijfsleven, buurtbewoners en jongeren. In gezamenlijkheid wordt er gefocust op de jongerenproblematiek van deze tijd zoals vroegtijdig verlaten van school, overlast en criminaliteit.

Doelgroep: Jongeren tussen de 16 en 21 jaar. | Info: www.consultactief.nl/projecten/Coach-Actief-2/

•Whoznex (erkend)

Omschrijving: Het hoofddoel van whoZnext is dat jongeren van 8 tot 18 jaar actief participeren in de organisatie van sport- en beweegactiviteiten om hun inbreng en betrokkenheid bij de sport te vergroten. *Doelgroep: Jongeren in de leeftijd van 8-18 jaar.*

Info: www.huisvoorbeweging.nl

•Initiatieven in het onderwijs

Omschrijving: Het stimuleren van sport en bewegen bij kinderen en jongeren via het onderwijs wordt door verschillende organisaties, samenwerkingsverbanden, ministeries en instituten omarmd en vormgegeven. Gezonde School, Jeugdimpuls, Sport en Bewegen in de Buurt, Jongeren op Gezond Gewicht.....Vindt u het lastig om door de bomen nog het bos te zien? NISB biedt u een visuele samenvatting van de landelijke initiatieven op het gebied van onderwijs en sport en bewegen. In deze interactieve pdf vindt u een beknopte weergave en algemene informatie. Inclusief links naar de webpagina's van de achterliggende initiatieven. **Info: www.nisb.nl**

Deze factsheet is een van de vier factsheets die inzicht geven in de mogelijkheden van sport en bewegen als middel voor het bereiken van maatschappelijke beleidsdoelstellingen. De factsheet bevat kennis uit een quick scan van wetenschappelijk onderzoek en voorbeelden van bestaande sport- en beweeginterventies. In de tabel worden de beleidsdoelstellingen in twee typen opgesplitst:

1. Beleidsdoelstellingen waarvoor we - op basis van het ons beschikbare onderzoek - kunnen vaststellen dat sport en bewegen onder de juiste condities kan bijdragen aan het bereiken van deze doelstellingen.
2. Beleidsdoelstellingen waarvoor we - op basis van het ons beschikbare onderzoek - kunnen vaststellen dat sport en bewegen kan bijdragen aan het bereiken van deze doelstellingen, maar alleen als het sporten en bewegen een onderdeel is van een meer omvangrijke interventie.

De sport- en beweeginterventies die we suggereren zijn geselecteerd op basis van hun beoogde (sub)doelen. De meeste kennis over deze interventies komt uit het erkenningstraject Effectief Actief. Voor meer informatie kijk op www.nisb.nl